

Remissyttrande över Ds 2026:14 En skärpt syn på involvering av underåriga i brottslighet

Diarienummer Ju2026/01665

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, yttrande utgår från myndighetens uppdrag att verka för att unga ska få goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen samt att stärka det civila samhällets förutsättningar. Myndigheten ska också ta fram och sprida kunskap om ungas levnadsvillkor och om det civila samhällets villkor och utveckling.

MUCF:s uppdrag omfattar även ungdomspolitik, civilsamhällespolitiken, politiken för nationella minoriteter samt frågor som rör trossamfund. Myndigheten ska arbeta sektorsövergripande och i samverkan med andra aktörer för att stärka demokratin, delaktigheten och människors möjligheter till organisering och inflytande

MUCF delar bedömningen att det är angeläget att motverka att barn och unga utnyttjas och involveras i brottslighet.

MUCF har inte några synpunkter på den närmare straffrättsliga utformningen av förslagen. Myndigheten vill dock, utifrån sitt uppdrag, lämna följande synpunkter.

3.1 Brottet grovt involverande av en underårig i brottslighet ska införas

I avsnitt 3.1 föreslås att brottet involverande av en underårig i brottslighet gradindelas och att ett nytt brott, grovt involverande av en underårig i brottslighet, införs. För grovt brott föreslås fängelse i lägst två och högst åtta år. Även försök till grovt involverande föreslås vara straffbart. Vidare föreslås följdändringar i regleringen om avlägsnande av rekryteringsinnehåll online. Se Ds 2026:14, avsnitt 3.1, s. 23–32.

MUCF har inte några synpunkter på den föreslagna gradindelningen, straffskalan eller kriminaliseringen av försök.

MUCF vill samtidigt framhålla vikten av att straffrättsliga åtgärder kombineras med ett långsiktigt förebyggande och främjande arbete.

MUCF framförde motsvarande synpunkt i sitt yttrande över Ds 2026:1 Nya möjligheter att bekämpa onlinerekrytering. MUCF var där positiv till förslag som stärker samhällets

förmåga att förebygga och bekämpa rekrytering till kriminella och våldsbejakande miljöer. Myndigheten underströk samtidigt vikten av barnets rättigheter, ungas integritet och långsiktigt förebyggande insatser. MUCF framhöll särskilt kunskapshöjande insatser för barn och unga, stöd till vårdnadshavare och yrkesverksamma, insatser som stärker ungas delaktighet och framtidstro, tillgång till trygga sammanhang samt samverkan med civilsamhällets organisationer.

MUCF bedömer att dessa utgångspunkter är lika relevanta i förhållande till förslagen i Ds 2026:14.

MUCF noterar också att promemorian i sina överväganden om straffskalan hänvisar till SOU 2025:66 En straffreform, bland annat till utredningens utgångspunkt att en straffskala bör återspegla det aktuella brottets allvar och inte begränsas med hänvisning till att ansvar för andra brott samtidigt kan aktualiseras. Se Ds 2026:14, avsnitt 3.1, s. 26–27.

MUCF yttrade sig över SOU 2025:66 och konstaterade då att förslagen låg utanför myndighetens uppdrag och att MUCF därför inte hade några synpunkter på dem. MUCF tar inte heller i detta remissyttrande ställning till den straffrättsliga avvägningen som sådan.

3.2 Det straffbara området för involverande av en underårig i brottslighet ska utvidgas

I avsnitt 3.2 föreslås att den nuvarande ansvarsfrihetsregeln ändras så att den endast omfattar gärningar som med hänsyn till omständigheterna är uppenbart mindre allvarliga. Förslaget innebär att fler situationer kan omfattas av straffansvar när den som involverar och den som involveras är jämnåriga eller när den som involverar är yngre än den som involveras. Se Ds 2026:14, avsnitt 3.2, s. 33–36.

Promemorian motiverar förändringen bland annat med att det även mellan jämnåriga barn och unga kan finnas tydliga maktförhållanden och situationer där ett barn utnyttjar eller påverkar ett annat barn på ett sätt som är straffvärt. Samtidigt anges att det även fortsättningsvis ska finnas utrymme att undanta gärningar mellan jämnåriga som framstår som uppenbart mindre allvarliga. Se Ds 2026:14, s. 35–36.

MUCF ser att det kan finnas situationer där även en jämnårig person utövar ett sådant inflytande över ett barn att ett straffrättsligt ingripande är motiverat. MUCF vill samtidigt framhålla vikten av att ett tydligt barnrätts- och ungdomsperspektiv upprätthålls vid tillämpningen av bestämmelsen.

Det är särskilt viktigt eftersom den föreslagna ändringen kan innebära att fler personer under 18 år själva lagförs för involverande av en underårig i brottslighet.

MUCF anser därför att en framtida uppföljning av bestämmelsen särskilt bör belysa vilka barn och unga som själva lagförs med stöd av den utvidgade bestämmelsen.

Uppföljningen bör bland annat beakta de berördas ålder, åldersskillnaden mellan personerna, maktförhållandet dem emellan samt i vilken utsträckning den person som lagförs själv har varit utsatt för rekrytering, påverkan eller utnyttjande av andra personer.

6 Konsekvenser för barn och unga

I konsekvensanalysen anges att förslagen kan få såväl positiva som negativa konsekvenser för barn och unga. Det anges bland annat att utvidgningen av det straffbara området innebär att fler situationer där jämnåriga involverar varandra kan omfattas av straffansvar. Samtidigt bedöms införandet av ett grovt brott och kriminaliseringen av försök kunna stärka skyddet för barn som utnyttjas och förbättra möjligheterna att ingripa mot personer som organiserar och styr brottsligheten. Se Ds 2026:14, avsnitt 6, s. 45–48.

MUCF välkomnar att konsekvenserna för barn och unga behandlas särskilt. Myndigheten anser samtidigt att reformens konsekvenser bör följas upp mot bakgrund av det omfattande reformarbete som under senare år har genomförts och initierats på området unga lagöverträdare.

MUCF har i tidigare remissyttranden återkommande framhållit betydelsen av förebyggande och främjande insatser för att förhindra att barn och unga dras in i kriminalitet.

I yttrandet över SOU 2024:93 Effektivare verktyg för att bekämpa brott av unga lagöverträdare hade MUCF inte några synpunkter på de konkreta straffrättsliga förslagen, eftersom dessa låg utanför myndighetens uppdrag. MUCF framhöll dock vikten av investeringar i förebyggande och främjande arbete. Myndigheten pekade särskilt på betydelsen av en meningsfull fritid, utbildning och arbete samt på att stärka det civila samhällets förutsättningar att bidra till att förhindra att unga dras in i kriminalitet.

Även i MUCF remissvar över SOU 2024:30 En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga betonade myndigheten vikten av ett rättighetsbaserat barn- och ungdomsperspektiv samt av förebyggande insatser och samverkan kring barn och unga i riskzon.

Samma inriktning kom till uttryck i MUCF remissvar över Ds 2026:1 Nya möjligheter att bekämpa onlinerekrytering, där MUCF betonade att rättsliga verktyg behöver samspela med långsiktiga förebyggande insatser.

MUCF anser mot denna bakgrund att det är angeläget att de nu föreslagna straffrättsliga åtgärderna följs av ett fortsatt och förstärkt förebyggande arbete. En fungerande skolgång, tillgång till en meningsfull fritid, utbildning och arbete, trygga vuxna och miljöer samt ett starkt civilsamhälle utgör viktiga skyddsfaktorer mot att barn och unga involveras i kriminalitet.

Uppföljning

MUCF anser att effekterna av förändringarna bör följas upp efter ikraftträdandet.

En sådan uppföljning bör särskilt belysa

- hur många barn och unga som berörs av den utvidgade kriminaliseringen,
- i vilken utsträckning personer under 18 år själva lagförs för involverande av en underårig i brottslighet,
- ålder, åldersskillnad och maktförhållande mellan de berörda,
- om de barn och unga som själva lagförs tidigare har varit utsatta för rekrytering eller utnyttjande,
- i vilken utsträckning bestämmelserna bidrar till att personer som organiserar och styr rekryteringen kan lagföras, och
- reformernas sammantagna konsekvenser för barns och ungas rättigheter och levnadsvillkor.

MUCF vill avslutningsvis understryka att det är angeläget att skydda barn och unga från att utnyttjas och involveras i brottslighet. Straffrättsliga åtgärder behöver samtidigt kombineras med ett rättighetsbaserat barn- och ungdomsperspektiv och med långsiktigt förebyggande och främjande insatser.

Magnus Jägerskog
Generaldirektör

Kenneth Condruk
Remissamordnare

